

РЕПУБЛИКА
СРБИЈА

ИФ
714/2021

Влада Републике Србије
Национални савет бошњачке националне мањине
Дрeј _____
Datum _____ 20 ____ god.
НОВИ ПАЗАР NOVI PAZAR

ПОВЕРЕНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

бр. 07-00-549/2021-02 датум: 17. 3. 2022.

НАЦИОНАЛНИ САВЕТ БОШЊАЧКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ
др Јасмина Цурић, председница

36300 НОВИ ПАЗАР
28. новембра бб

Поштована госпођо Цурић,

У прилогу Вам достављамо мишљење са препоруком Повереника за заштиту равноправности бр. 07-00-549/2021-02 од 22. фебруара 2022. године, донето на основу Ваше притужбе.

С поштовањем,

ПОМОЋНИЦА ПОВЕРЕНИЦЕ
ЗА ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ
Мирјана Кецман
Мирјана Кецман

РЕПУБЛИКА
СРБИЈА

ИФ
714/2021

ПОВЕРНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

бр. 07-00-549/2021-02 датум: 22. 2. 2022.

МИШЉЕЊЕ

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе Националног савета бошњачке националне мањине против Министарства просвете, науке и технолошког развоја (у даљем тексту: Министарство). У притужби је наведено да се у три уџбеника за српски језик за осми разред основне школе налази текст у којем је наведено да српски језик спада у јужнословенску групу језика са напоменом да Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик (српски) називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски, чиме се негира постојање мањинског језика. У изјашњењу Министарства просвете, науке и технолошког развоја је наведено да су Министарство и Завод за унапређивање образовања и васпитања у свему поступили према Закону о основама система образовања и васпитања, Закону о уџбеницима и Правилником о Стандардима квалитета уџбеника и упутству за његово коришћење, али и према мишљењу и додатном научном образложењу Одбора за стандардизацију српског језика као најреферентнијег тела за ту област у Републици Србији. У току поступка је утврђено је да Министарство просвете, науке и технолошког развоја одобрава рукопис уџбеника на предлог Завода за унапређивање образовања и васпитања, да одобрене уџбенике увршћује у каталог уџбеника, као и да доноси решење о повлачењу уџбеника или предузима друге радње у циљу измене садржаја уџбеника. Министарство није узело у обзир да је Законом о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима повеља постала саставни део правног поретка Републике Србије и да, поред осталих закона Министарство мора поступати и у складу с овим законом. Министарство просвете, науке и технолошког развоја надлежно је за одобравање употребе уџбеника у образовном процесу, али не и оцену сагласности потврђених међународних уговора са Уставом. Повереник за заштиту равноправности дао је мишљење да је Министарство повредило одредбе члана 6. и 24. Закона о забрани дискриминације. Повереник за заштиту равноправности дао је Министарству просвете, науке и технолошког развоја препоруку да предузме мере из своје надлежности прописане Законом о уџбеницима и Правилником о начину и поступку давања стручне оцене и стручног мишљења о квалитету рукописа уџбеника, приручника и наставног материјала, додатних наставних средстава, наставних помагала, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава, у циљу измене садржаја да Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик (српски) називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски у уџбеницима „Језичко благо“, издавача Нови Логос, „Дар речи“, издавача Нови Логос и „Српски језик и језичка култура“, издавача ЕДУКА.

1. ТОК ПОСТУПКА

1.1. Поверенику за заштиту равноправности се притужбом обратио Национални савет бошњачке националне мањине против Министарства просвете, науке и технолошког развоја због дискриминације на основу националне припадности и језика.

1.2. У притужби је, између осталог, наведено:

- да је Одбор за стандардизацију српског језика, који се налази при Институту за српски језик Српске академије наука и уметности (САНУ), донео одлуку у којој се јужнословенски језици деле на српски, бугарски, македонски и словеначки језик, а да Бошњаци спадају међу народе који се користе српским језиком, али га називају босанским/бошњачким;
- да је оваквим поступањем Одбора за стандардизацију српског језика које је одобрио Завод за унапређивање образовања и васпитања, грубо прекршени међународни и домаћи прописи.
- да је Република Србија доношењем Закона о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима прихватила Европску повељу о регионалним и мањинским језицима којим је босански језик дефинисан као мањински језик, чиме се Република Србија обавезала на његово очување и предузимање активности како би се заштитио;
- да се негирањем постојања мањинског језика од највиших образовних институција, негира и само постојање националне мањине, чиме се грубо крше основна начела демократског друштва и врши тешки облик дискриминације, као и да се томе подучавају деца у школама,
- да се овај садржај налази у:
 - уџбенику за осми разред основне школе „Српски језик и језичка култура“, аутора др Јелена Журић, издавач ЕДУКА д.о.о. Београд;
 - уџбенику „Дар речи“, граматика српског језика за осми разред основне школе, аутора Слађане Савовић и Јелене Срдич, издавач Нови Логос, Београд;
 - уџбенику „Језичко благо“, граматика српског језика за осми разред основне школе, аутора Светлане Слијепчевић Бјеливук, Наташе Станковић Шошо и Бошка Сувајцића, издавач Нови Логос, Београд.

1.3. У прилогу притужбе достављене су фотокопије страница наведених уџбеника („Српски језик и језичка култура“, „Дар речи“ и „Језичко благо“).

1.4. Повереник за заштиту равноправности спровео је поступак у циљу утврђивања правно релевантних чињеница и околности, а у складу са чланом 37. Закона о забрани дискриминације¹, па је у току поступка прибављено изјашњење Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

1.5. У изјашњењу Министарства просвете, науке и технолошког развоја број 601-00-40/2021-20, између осталог, наведено је:

- да је Завод за унапређивање образовања и васпитања (у даљем тексту Завод) 12. јануара 2022. године дао Министарству просвете, науке и технолошког развоја мишљење поводом захтева Повереника да се изјасне на наводе притужбе;
- да Министарство послове који се односе на садржај одобрених уџбеника поверава Заводу за унапређивање образовања и васпитања у складу са Законом о основама система образовања и васпитања;

¹ „Службени гласник РС“, број 22/09 и 52/2021

- да је комисија Завода установила да сваки издавач тему поделе јужнословенских језика (коју су обавезни да обраде) обрађују на различите начине, тако што различите језике убрајају у ову групу, и закључио да ова тема мора да се унификује;
- да питање историје језика и формирање језичких група на основу лингвистичких особености језика спада у област неуге о језику и лингвистике, због чега је Завод био обавезан да приликом регулисања ове теме у уџбеницима прибави мишљење и тачну формулацију за регулисање ове лингвистичке теме у уџбеницима од релевантне научне институције – Одбора за стандардизацију српског језика, који припада Институту за српски језик Српске академије наука и уметности, и чији оснивачи су Српска академија наука и уметности, Црногорска академија наука и уметности, Академија наука и уметности Републике Српске, Институт за српски језик, Матица српска, факултети из Србије, Републике Српске и Црне Горе на којима се изучава српски језик и Српска књижевна задруга.
- да је добијено мишљење Одбора за стандардизацију српског језика Министарство проследило издавачима;
- да је Завод имао обавезу да приликом унификовања ове лингвистичке теме у уџбеницима поступи по наведеном мишљењу Одбора за стандардизацију српског језика, у складу са одредбама Закона о уџбеницима и Правилником о Стандардима квалитета уџбеника и упутства о њиховој употреби;
- да је у допису Одбора за стандардизацију српског језика наведено: „Став Одбора за стандардизацију је да међу јужнословенске језике треба навести бугарски, македонски, словеначки и српски језик. Уз српски језик у намени треба дати да Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски.“
- да нису тачни наводи притужбе да је Одбор за стандардизацију навео да „Бошњаци спадају међу народе који се користе српским језиком, али га називају босанским/бошњачким“ и да таква формулација не постоји ни у једном уџбенику за 8. разред које је приложио Национални савет бошњачке националне мањине, због чега је неоснована и тврдња да се „негирањем постојања матерњег језика негира и само постојање националне мањине и врши тешки облик дискриминације“;
- да је у свим уџбеницима за српски језик за 8. разред заступљена лекција „Језици националних мањина“ у којој се набрајају језици најдоминантнијих националних мањина и где је убројан и босански/бошњачки језик;
- да једна тема не може на исти начин бити обрађена у уџбенику за 8. разред и у уџбенику за средњу школу. Зато се у уџбеницима за 8. разред, према програму наставе и учења, даје само основна подела јужнословенских језика, а у уџбеницима за 2. разред гимназије, према програму наставе и учења за српски језик за 2. разред гимназије, даје се шире лингвистичко, историјско и геополитичко објашњење;
- да су Министарство и Завод у свему поступили према Закону о основама система образовања и васпитања, Закону о уџбеницима и Правилником о Стандардима квалитета уџбеника и упутству за његово коришћење, али и према мишљењу и додатном научном образложењу Одбора за стандардизацију српског језика као „најреферентнијег тела за ту област у Републици Србији, те да ће ценити сваку промену коју тај Одбор у научном поимању буде имао“.
- да Министарство обезбеђује реализацију целокупне наставе на језику националних мањина за припаднике осам националних мањина, да реализује наставу програма матерњег језика са елементима националне културе за припаднике 16 националних мањина. Укупно је 45.683 ученика у школској 2020/21. години похађало наставу на језику националне мањине, од ког броја је 231 ученик похађао наставу на хрватском језику, а 14.760 ученика на босанском језику. Да су ученицима на

располагању укупно 945 уџбеничких јединица, од којих је 450 објављено по реформисаном програму наставе и учења; на хрватском језику укупно 85 уџбеничких јединица, док је за наставу на босанском језику расположиво 106 наслова.

1.6. У прилогу изјашњења Министарство просвете, науке и технолошког развоја доставило је: 1) допис Одбора за стандардизацију српског језика од 25. октобра 2021. године, 2) фотокопије страница уџбеника „Српски језик“ за други разред гимназије и средњих стручних школа, издавач ЕДУКА; 2) фотокопије страница уџбеника „Језичко благо“ граматика српског језика за осми разред основне школе, издавача Логос; 4) фотокопије страница уџбеника „Грамматика“ српског језика и књижевности за други разред гимназије; 5) фотокопије страница уџбеника „Аплауз говору“, уџбеник српског језика за осми разред основне школе; 6) „Српски језик и језичка култура“, уџбеник са вежбањима за осми разред основне школе.

2. ЧИЊЕНИЧНО СТАЊЕ

2.1. Увидом у допис Одбора за стандардизацију српског језика од 22. октобра 2021. године који је Одбор упутио Заводу за унапређивање образовања и васпитања, утврђено је да је, између осталог, наведено: „На упит Завода за унапређивање образовања и васпитања и Завода за уџбенике Одбор за стандардизацију је два пута – први пут 9. јуна 2010. године Заводу за уџбенике, а други пут 9. новембра 2020. године Заводу – упутио готово идентичан одговор: Од језика насталих распадом српскохрватског језика међу јужнословенске језике треба сврстати српски језик, а у напомени навести да овај језик Хрвати називају хрватским, Бошњаци босанским/бошњачким, неки Црногорци црногорским.“

2.2. Увидом у приложену фотографију уџбеника са вежбањима за осми разред основне школе „Српски језик и језичка култура“, издавача ЕДУКА, утврђено је да је на страни 9 наведено „(...) јужнословенску групу језика чине: српски*, словеначки, македонски, бугарски и старословенски језик, као први словенски књижевни језик.“ Даљим увидом је утврђено да је у дну странице, уоквирено и означено * наведено: „Подела је формулисана према ставу Одбора за стандардизацију српског језика: Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски. Српски/хрватски/босански (у српској науци: бошњачки)/црногорски – имају исту дијалекатску основу, говорници се лако разумеју, али су од деведесетих година двадесетог века са распадом СФРЈ и формирањем држава од бивших република проглашени различитим књижевним језицима.“

2.3. Увидом у приложену фотографију уџбеника граматика српског језика за осми разред основне школе „Дар речи“, издавача Нови Логос, утврђено је да је на страни 14 наведено да јужнословенску језичку групу чине западни и источни језици, а да западне чине: српски¹ и словеначки. Даљим увидом утврђено је да је наведено и „¹Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски. Ова подела формулисана је према ставу Одбора за стандардизацију српског језика.“

2.4. Увидом у приложену фотографију уџбеника граматика српског језика за осми разред основне школе „Језичко благо“, издавача Нови Логос, утврђено је да је у табели на страни 74 наведено да су јужнословенски језици српски језик, словеначки језик, македонски језик и бугарски језик. Са леве стране табеле налазе се две напомене које су стрелицама повезан са текстом о јужнословенским језицима. У једној напомени је наведено: „Данас су по имену национални језици хрватски, црногорски и бошњачки језик, који су на лингвистичком плану искључиво варијанте вуковског српског језика.“, а у другој: „Хрвати језик зову хрватским, Бошњаци босанским, а Црногорци црногорским.“

3. МОТИВИ И РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ МИШЉЕЊА

3.1 Повереник за заштиту равноправности, приликом давања мишљења у овом предмету, имао је у виду наводе из притужбе, изјашњења, прилоге, као и антидискриминационе и друге домаће и међународне прописе.

Правни оквир

3.2 Повереник за заштиту равноправности је установљен Законом о забрани дискриминације² као самосталан државни орган, независан у обављању послова утврђених законом. Одредбама члана 33. Закона о забрани дискриминације прописана је надлежност Повереника за заштиту равноправности. Једна од основних надлежности Повереника јесте да прима и разматра притужбе због дискриминације, даје мишљења и препоруке у конкретним случајевима дискриминације и изриче законом утврђене мере. Поред тога, Повереник је овлашћен да предлаже поступак мирења, као и да покреће судске поступке за заштиту од дискриминације и подноси прекршајне пријаве због аката дискриминације прописаних антидискриминационим прописима. Повереник је, такође, овлашћен да упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације и да органима јавне власти препоручује мере за остваривање равноправности.

3.3 Устав Републике Србије³ забрањује сваку дискриминацију, непосредну или посредну, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичног или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости, психичког или физичког инвалидитета.

3.4 Уставна забрана дискриминације ближе је разрађена Законом о забрани дискриминације⁴, којим је дискриминација дефинисана као свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а која се заснива, између осталог и на националној припадности или етничком пореклу и језику. Одредбама члана 24. забрањена је дискриминација националних мањина и њихових припадника на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика.

3.5 Република Србија је ратификовала Европску повељу о регионалним и мањинским језицима⁵. Одредбама члана 2. Повеље прописано је да свака држава преузима обавезу да примени одредбе другог дела (Повеље) на све регионалне или мањинске језике који се говоре на њеној територији и који су у складу са дефиницијом садржаном у члану 1. Повеље. Одредбама члана 3. Повеље прописано је да ће свака држава уговорница у свом инструменту ратификације, прихватања или одобравања ове повеље прецизирати сваки од регионалних или мањинских језика или званични језик који је мање у употреби на оној територији или њеном делу за које жели да обезбеди примену одредаба одабраних у складу са другим ставом члана 2 Повеље. Чланом 7. Повеље прописано је да по питању регионалних или мањинских језика, у оквиру територије на којима су ти језици у употреби и у складу са ситуацијом сваког од тих језика, државе чланице граде своју политику, законодавство и праксу на циљевима и начелима међу којима је и признање регионалних или мањинских језика као израз културног богатства. Даље је прописано да државе чланица преузимају обавезу да на одговарајући начин

² Закон о забрани дискриминације, члан 1. став 2.

³ „Службени гласник РС”, број 98/06, члан 21.

⁴ члан 2.

⁵ Закон о ратификацији Европске повеље о регионалним или мањинским језицима („Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, број 18/05)

унапреде међусобно разумевање између свих језичких група унутар земље и да ту посебно укључе поштовање, разумевање и трпељивост у односу на регионалне или мањинске језике у оквиру процеса образовања. Чланом 3. Закона о ратификацији повеље прописано је да у складу са чланом 2. став 2. Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, Србија и Црна Гора прихватају да се у Републици Србији за албански, босански, бугарски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски језик примењују члан 8. став 1. а (iii), а (iv), б (iv), ц (iv), д (iv), е (ii), ф (iii), г; члан 9. став 1. а (ii), а (iii), б (ii), ц (ii), д, став 2. а, б, ц, став 3, члан 10. став 1. а (iv), а (v), ц, став 2. б, ц, д, г, став 3. ц, став 4 ц, став 5. члан 11. став 1. а (iii), б (ii), ц (ii), д, е (i), ф (ii), став 2. и став 3; члан 12. став 1. а, б, ц, ф, став 2; члан 13. став 1. ц; члан 14. а и б.

3.6 Одредбама члана 13. став 2 Закона о уџбеницима⁶ прописано је да уџбеник, приручник, електронски додаток уз уџбеник, додатно наставно средство, дидактичко средство и дидактичко игровно средство својим садржајем или обликом не сме да дискриминишу или доведе у неравноправан положај групе и појединце или да подстичу на такво понашање, у складу са законом којим се уређује забрана дискриминације.

Одредбама члана 18. овог закона прописано је да ради постизања квалитетног и уравнотеженог образовања и васпитања, заснованог на тековинама и достигнућима савремене науке, прилагођеног психофизичким, узрасним и личним образовним потребама сваког детета, ученика и одраслог, уџбеник мора да буде усклађен са Стандардима квалитета уџбеника (у даљем тексту: Стандарди). Стандарди представљају услове који се односе на садржину, педагошко-психолошке захтеве, дидактичку и методичку обраду, језичке захтеве, израду, графичку, ликовну и техничку опремљеност уџбеника, зависно од облика, медија и намене. Испуњеност Стандарда представља основ за доношење стручне оцене квалитета рукописа уџбеника и експертског мишљења.

Одредбама члана 22. прописано је да захтев за одобравање рукописа уџбеника издавач подноси Министарству и уз захтев издавач подноси, између осталог и рукопис уџбеника и елаборат који садржи три стручне оцене квалитета рукописа уџбеника који даје рецензентска комисија издавача. Министарство доставља Заводу за унапређивање образовања и васпитања четири примерка рукописа уџбеника и елабората у штампаној и електронској форми у прописаном року. Одредбама члана 23. прописано је да стручну оцену о квалитету рукописа уџбеника даје комисија коју из реда запослених образује Завод за унапређивање образовања и васпитања, односно Покрајински завод. Завод, односно Покрајински завод на основу образложене стручне оцене, даје предлог да се прихвати или одбије захтев за одобравање рукописа и доставља га Министарству.

Одредбама члана 28. прописано је да министар одобрава рукопис уџбеника на предлог Завода, односно на основу експертског мишљења, ако је спроведен поступак експертизе рукописа уџбеника.

3.7 Одредбама Правилника о начину и поступку давања стручне оцене и стручног мишљења о квалитету рукописа уџбеника, приручника и наставног материјала, додатних наставних средстава, наставни помагала, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава⁷ прописује се начин и поступак по којем Комисија за оцену рукописа уџбеника даје стручну оцену квалитета рукописа уџбеника (члан 1. став 1). Одредбама члана 4. овог правилника прописано је да Комисија пре доношења Стручне оцене процењује да ли рукопис омогућава остваривање принципа једнаких могућности, односно да ли има дискриминаторни садржај и/или облик, у складу са

⁶ „Службени гласник РС“, бр. 27/18

⁷ „Службени гласник РС“, бр. 75/16

чланом 11. Закона о уџбеницима⁸, о чему Завод, односно Покрајински завод, могу затражити мишљење државног органа надлежног за равноправност и заштиту од дискриминације. Уколико Комисија процени, односно надлежни државни орган утврди да рукопис уџбеника не омогућава спровођење принципа једнаких могућности, односно да има дискриминаторни садржај и/или облик, прекида се поступак давања стручне оцене рукописа уџбеника, о чему Завод, односно Покрајински завод, истовремено обавештава издавача и Министарство просвете, науке и технолошког развоја, односно орган аутономне покрајине надлежан за послове образовања.

3.8 Одредбама члана 3. Закона о заштити права и слобода националних мањина⁹ забрањен је сваки облик дискриминације, на националној, етничкој, расној, језичкој, верској и свакој другој основи, према националним мањинама и лицима која припадају националним мањинама. Овим законом прописана су и права припадника националних мањина на очување посебности међу којима су и право на употребу матерњег језика, службена употреба језика и писма, објављивање закона на језицима националних мањина, право на неговање културе и традиције, школовање на матерњем језику, јавно обавештавање на језицима националних мањина.

Анализа навода притужбе и изјашњења са аспекта антидискриминационих прописа

3.9 Имајући у виду садржину притужбе, као и надлежност Повереника за заштиту равноправности, задатак Повереника био је да испита да ли уџбеници српског језика за осми разред „Језичко благо“, издавача Нови Логос, „Дар речи“, издавача Нови Логос и „Српски језик и језичка култура“, издавача ЕДУКА садрже садржај који у неповољнији положај ставља припаднике бошњачке националне мањине.

3.10 У октобру 2021. године Национални савет хрватске националне мањине се обратио Поверенику указујући да је у неколико уџбеника за осми разред основне школе наведено дефиниција којом се негира постојање хрватског језика. С тим у вези, а како није била поднета притужба, Повереник је користећи законско овлашћење из члана 33. тачка 9. Закона о забрани дискриминације Министарству просвете, науке и технолошког развоја упутио (општу) препоруку мера за остваривање равноправности и заштиту од дискриминације број 07-00-542/2021-02 од 18. октобра 2021. године. Министарству је тада препоручено да предузме мере и активности из своје надлежности у циљу провере одобрених уџбеника из српског језика за осми разред основне школе у погледу садржаја који се односи на језике и његове усклађености са антидискриминационим прописима и ратификованом Европском повељом о регионалним или мањинским језицима. Поводом ове препоруке мера Министарство је Поверенику доставило допис Завода за унапређивање образовања и васпитања број 1535/2021 од 9. новембра 2021. године у којем је, између осталог наведено да је Завод поступао у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, Законом о уџбеницима и Правилником о Стандардима квалитета уџбеника и упутством за њихово коришћење, као и према мишљењу Одбора за стандардизацију српског језика, и да ће Завод ценити свако евентуално упутство које буде добио од Министарства за поступање по овом питању. Министарство се затим Поверенику обратило и дописом број 601-00-40/2021-20 од 14. јануара 2022. године, за који је означило да представља обавештење о поступању по већ датој општој препоруци мера за остваривање равноправности и заштиту од дискриминације, тако и изјашњење на наводе притужбе Националног савета бошњачке националне мањине а у вези са конкретним

⁸ Правилник није усклађен са Законом о уџбеницима који је донет 2018. године, због чега правилник упућује на члан 11. Закона о уџбеницима („Службени гласник РС”, бр. 68/15 и 113/17 – др. закон) који прописује једнаке могућности и забрану дискриминације

⁹ „Службени лист СРЈ”, бр. 11/2002, „Службени лист СЦГ”, бр. 1/03 – Уставна повеља и „Службени гласник РС”, бр. 72/09 – др. закон, 97/13 – одлука УС и 47/18

уџбеницима. У овом изјашњењу Министарство је такође навело да су Министарство и Завод у свему поступили према Закону о основама система образовања и васпитања, Закону о уџбеницима и Правилником о Стандардима квалитета уџбеника и упутству за његово коришћење, али и према мишљењу и додатном научном образложењу Одбора за стандардизацију српског језика као „најреферентнијег тела за ту област у Републици Србији, те да ће ценити сваку промену коју тај Одбор у научном поимању буде имао“.

3.11 Из процедуре прописане законом и подзаконским прописима евидентно је да Министарство просвете, науке и технолошког развоја одобрава рукопис уџбеника на предлог Завода за унапређивање образовања и васпитања, да одобрене уџбенике уврштаје у каталог уџбеника, као и да доноси решење о повлачењу уџбеника или предузима друге радње у циљу измене садржаја уџбеника.

3.12 Анализом текста уџбеника неспорно је да сва три наведена уџбеника садрже текст у којем је наведено да српски језик спада у јужнословенску групу језика и да је у напомени назначено да Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик (српски) називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски. Такође, неспорно је и да је Одбор за стандардизацију српског језика у свом допису који је упутио Заводу за унапређивање васпитања и образовања навео: „Од језика насталих распадом српскохрватског језика међу јужнословенске језике треба сврстати српски језик, а у напомени навести да овај језик Хрвати називају хрватским, Бошњаци босанским/бошњачким, неки Црногорци црногорским.“

3.13 Ратификовањем Европске повеље о регионалним или мањинским језицима препознат је босански језик као мањински језик. Бошњачкој националној мањини призната су права која су Уставом Републике Србије и законом загарантована припадницима националних мањина, међу којима је и право на употребу матерњег језика и писма, школовање на матерњем језику, право на неговање културе и традиције, објављивање закона и јавно обавештавање на језику националне мањина.

3.14 Уставом Републике Србије прописано је да су потврђени међународни уговори и општеприхваћена правила међународног права део правног поретка Републике Србије и да потврђени међународни уговори не смеју бити у супротности са Уставом (члан 194. став 4). Законом о ратификацији Европске повеље о регионалним или мањинским језицима Европска повеља је постала део правног поретка Републике Србије и због тога Министарство мора поштовати повељу у једнакој мери као и Закон о основама система образовања и васпитања и Закон о уџбеницима. Уставни суд одлучује о сагласности закона и других општинских аката са Уставом и сагласност потврђених међународних уговора са Уставом (члан 167 Устава РС). Завод за унапређивање образовања и васпитања, у оквиру Центра за развој програма и уџбеника, обавља стручне послове међу којима и припрему стандарда квалитета уџбеника и предлагање министру одобравање уџбеника основног и средњег општег и уметничког образовања и васпитања¹⁰. Такође, и у складу са чланом 23. Законом о уџбеницима, Завод, односно стручна комисија коју образује Завод за унапређивање образовања и васпитања, даје стручну оцену квалитета рукописа уџбеника. Дакле, Завод, преко својих организационих јединица и стручних комисија, може дати стручну оцену квалитета текста уџбеника, односно садржаја уџбеника, али не и оцену сагласности потврђених међународних уговора са Уставом.

3.15 Анализом навода изјашњења Министарства просвете, науке и технолошког развоја јасно је да је Министарство приликом одобравања рукописа уџбеника дужно да поступа према Закону о основама система образовања и васпитања, Закону о уџбеницима и Правилнику о Стандардима квалитета уџбеника и упутству за његово коришћење. Иако је питање поделе јужнословенских језика питање из области науке о језику и лингвистике, Министарство је обавезно да поштује све важеће прописе

¹⁰ чл. 40. Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр.

Републике Србије. У вези са тим, Министарство је морало да узме у обзир да је Законом о ратификацији Европске повеље о регионалним или мањинским језицима Република Србија прихватила босански језик као језик националне мањине, те да у том светлу одобрава уџбеник и разматра дата мишљења, самим тим и мишљење Одбора за стандардизацију српског језика са становишта лингвистике.

3.16 Из таквих тврдњи садржаних у уџбенику, ученици основне школе могу створити погрешан закључак да не постоје друге разлике међу језицима изузев назива, чиме се омаловажава залагање припадника националне мањине за остваривање загарантованих колективних права на употреби матерњег језика, информисање и образовање на матерњем језику. Образовним садржајем којим се језик националне мањине изједначава са језиком већинског становништва друге националности не доприноси обавези државе да на одговарајући начин унапреди међусобно разумевање између свих језичких група унутар земље и да у складу са Европском повељом ту посебно укључи поштовање, разумевање и трпељивост у односу на регионалне или мањинске језике у оквиру процеса образовања, на шта се Република Србија обавезала ратификацијом.

3.17 Поводом навода Министарства да обезбеђује реализовање наставе на језицима националних мањина, Повереник указује да су право на образовање на матерњем језику колективно мањинско право припадника националних мањина загарантовано Уставом Републике Србије и Законом о заштити права и слобода националних мањина¹¹ и да је реализација наставе на матерњем језику и слушање предмета Матерњи језик/говор са елементима националне културе, обавеза Министарства просвете, науке и технолошког развоја у остваривању ових загарантованих права.

3.18 Имајући у виду све наведено Повереник за заштиту равноправности је дао мишљење да Министарство просвете, науке и технолошког развоја одговорно што су уџбеници са оваквим садржајем одобрени за коришћење у образовном процесу чиме су повређене одредбе члана 6. и 24. Закона о забрани дискриминације.

4. МИШЉЕЊЕ

Министарство просвете, науке и технолошког развоја као надлежно министарство за одобравање употребе уџбеника у образовном процесу, повредило је одредбе члана 6. и 24. Закона о забрани дискриминације, одобравањем дела садржаја који се односи на језик, у уџбеницима за српски језик за осми разред основне школе „Језичко благо“, издавача Нови Логос, „Дар речи“, издавача Нови Логос и „Српски језик и језичка култура“, издавача ЕДУКА.

5. ПРЕПОРУКА

Повереник за заштиту равноправности, на основу члана 33. става 1. тачка 2. Закона о забрани дискриминације, препоручује Министарству просвете, науке и технолошког развоја да:

5.1. Предузме мере из своје надлежности прописане Законом о уџбеницима и Правилником о начину и поступку давања стручне оцене и стручног мишљења о квалитету рукописа уџбеника, приручника и наставног материјала, додатних наставних средстава, наставних помагала, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава, у циљу измене садржаја да Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик

¹¹ „Службени лист СРЈ“, број 11/02, „Службени лист СЦГ“, број 1/03 – Уставна повеља и „Службени гласник РС“, број 72/09 – др. закон, 97/13 – одлука УС и 47/18

(српски) називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски у уџбеницима „Језичко благо“, издавача Нови Логос, „Дар речи“, издавача Нови Логос и „Српски језик и језичка култура“, издавача ЕДУКА.

Потребно је да Министарство просвете, науке и технолошког развоја обавести Повереника за заштиту равноправности о планираним мерама у циљу спровођења ове препоруке, у року од 30 дана од дана пријема мишљења са препоруком.

Против овог мишљења са препоруком није допуштена жалба нити било које друго правно средство, јер се њиме не одлучује о правима и обавезама правних субјеката. Сагласно члану 40. Закона о забрани дискриминације, уколико Министарство просвете, науке и технолошког развоја не поступи по препоруци у року од 30 дана, биће донето решење о изрицању мере опомене, против којег није допуштена жалба, а за случај да ово решење не спроведе, Повереник за заштиту равноправности може о томе обавестити јавност преко средстава јавног информисања и на други погодан начин.

**ПОВЕРЕНИЦА ЗА ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ**

Бранкица Јанковић

Доставити:

- Национални савет бошњачке националне мањине, Нови Пазар
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја

РЕПУБЛИКА
СРБИЈА

ИФ
714/2021

Босњачко национално вјешће и Републике Србије
Национални савет босњачке националне мањине
Drej 203-25
Datum 21. 03 2022 god.
НОВИ ПАЗАР NOVI PAZAR

ПОВЕРЕНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

бр. 07-00-549/2021-02 датум: 17. 3. 2022.

НАЦИОНАЛНИ САВЕТ БОШЊАЧКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ др Јасмина Цурић, председница

36300 НОВИ ПАЗАР
28. новембра бб

Поштована госпођо Цурић,

У прилогу Вам достављамо мишљење са препоруком Повереника за заштиту равноправности бр. 07-00-549/2021-02 од 22. фебруара 2022. године, донето на основу Ваше притужбе.

С поштовањем,

ПОМОЋНИЦА ПОВЕРЕНИЦЕ
ЗА ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ
Мирјана Кеџман
Мирјана Кеџман

